

**Beshinchi ma'ruza
Psixopatiyalar. Shaxs
aktsentuatsiyasi xakida
tushuncha.
Patoxarakterologik
rivojlanish va reaktsiyalar.**

Shaxs (shaxsiyat) – odamlarga xos tabiat, xulk-atvor, xis-tuygu, akl-xush, kobiliyat yigindisi yoki uning ruxiy xususiyatidir. Xar bir inson – shaxs xisoblanadi.

SHAXS TARKIBI

Maksadga yunalgan shaxs

Shaxsning ijtimoiy determinlangan xususiyati

- **mayl**
- **xoxish**
- **kizikish**
- **dunyokarash**

temperament

Shaxsning biologik determinlangan xususiyati

- Sust tip (melanxolik)
- Kuchli bosilmagan tip (xolerik)
- Kuchli bosilgan tip (flegmatik)
- Kuchli bosilgan xarakatchan tip (sangvinik)

xarakter

Shaxsning biologik va ijtimoiy determinlangan xususiyati

Namoyon bulishi:

- **Atrofdagilarga nisbatan**
- **Uziga nisbatan**
- **Mexnatga nisbatan**

ShAXS PATOLOGIYASI

Psixopatiya – patologik xolat bulib, shaxsning ruxiy tuzilishining notugri rivojlanishi bilan tavsiflanadi. Yoshlikda namoyon buladi va butun umr mobaynida saklanib koladi.

- *astenik*
- *isterik*
- *psixastenik*
- *kuzgaluvchan*
- *gipertimik*
- *distimik*
- *tsikloid*
- *patologik odamovi psixopatlar*
- *shizoid*
- *paranoyyal*
- *epileptoid*
- *giperijtimoiy*
  - kverulyantlar*
  - shikoyatchilar*
  - anonimlar*
- *aralash mozaik*
- *mayl aynishi bilan kechuvchi psixopatiyalar*
  - dromomaniya*
  - kleptomaniya*
  - piromaniya*
- *seksual perverziyali psixopatiyalar*

ТАШХИС МЕЗОНЛАРИ

П.Б. Ганнушкин буйича ташхис куиши мезонлари:

- 💣 Феъл-авторнинг хусусиятларини тугмалилиги;
- 💣 Тоталлик – бутун рухий конституцияга таъсир килиш;
- 💣 Ижтимоий дезадаптация.

О.В. Кербиков буйича ташхис куиши мезонлари:

- 💣 Феъл-автор хусусиятларини патологиклиги;
- 💣 Уларни хаёт давомида стабил ёки кам кайтувчилиги;
- 💣 Юкоридаги мезонлар сабабли – ижтимоий дезадаптация.

XARAKTER AKTSENTUATSİYALARI

(A.E. Lichko)

Normaning chegaradosh variantlari bulib, bunda fe'l-atvorning tomonlari kuchaygan bulib, ma'lum bir sharoitda yuzaga chikadi.

Idrok va fe'l-atvor turlarini nisbati

Tarbiya turi	Fe'l-atvor turi						
	И	Ш	Эк	ПС	А	П	М
«oila etakchisi»	++	-	-	-	-	-	+
Xaddan tashkari otalik kilish	+	+	+	-	+	-	+
Etarlichayotlik kilmaslik	+	++	++	-	+	-	+
Karovsiz	-	+	+	-	-	-	-
«Zolushka»	-	-	-	-	+	-	-
Uta kattikkullik	-	+	++	+	+	-	+
Paradoksal kommunika tsiya	-	++	-	-	-	+	+

(И)- isterik

(Ш)- shizoid

(Эк)- epileptoid
kuzg'aluvchi var-t

(ПС)- psixastenik

(А)- astenik

(П)- paranoyyal

(М)- mozaik tip

(+,-)- fe'l-atvor shakllanishida tarbiyaning ta'siri

Patoxarakterologik reaktsiyalar

Patoxarakterologik reaktsiyalar – bu psixogen shaxs reaktsiyasi bulib, bola yoki usmirning xulkining turli xil uzgarishlarida namoyon buladi va nevrotik (somatovegetativ) buzilishlar bilan birga ijtimoiy-psixologik dezadaptatsiyaga olib keladi.

Patoxarakterologik reaktsiyalarning turlari

- karshilik (atrofdagilar bilan tabiiy mulokotga kirishishning yukligi yoki kamayishi bilan xarakterlanadi.)

Imitatsiya (bu bola yoki usmirning atrofdagilarning, ayniksa bola uchun xurmatli bulgan shaxsning, yurish-turishiga, kiyinishiga, turmush tarziga taklid kilishidir)

Oppozitsiya (atrofdagilarni aktiv yoki passiv uziga solishtirish bilan xarakterlanadi)

-Kompensatsiya (ma'lum bir soxada layokatsizligini boshka bir soxadagi yutuklari bilan tuldirishga xarakat kiladi)

-Giperkompensatsiya (ma'lum bir soxada layokatsizligini usha soxada yutukka erishish bilan berkitish)

-Emansipatsiya (uta mustakillikka, ota-onasining karamogidan chikishiga intilishi)

-Guruxlanish (Usmirlar asotsial guruxlarga birlashadilar. Bunday guruxlarda uzining sardori va ijrochilari buladi, ma'lum konun-koidalar Urnatiladi)